

Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti (ACER) vastused Euroopa Kontrollikoja eriaruandele Elektrienergia siseturu integreerimine

1. ACERi lühivastus

ACER nõustub kontrollikoja üldise tähelepanekuga, et täielikult integreeritud energia siseturg on muutunud veelgi pakilisemaks energia ja elukalliduse kriisi tõttu, mis praegu rõhub ELi kodanikke.

Kontrollikoja auditiaruanne avaldatakse ajal, mil tundlikkus ELi energiaturu integreerimise kasulikkuse ja mõju suhtes on suurenenud. See on tõsine arutelu, millega kaasneb risk, et elektrituru killustumine jätkub. Seega on tavapärasest veelgi olulisem, et see oleks täpne ja mõõdetav.

ACERi seisukoht seoses kontrollikoja peamiste tähelepanekutega elektrituru integreerimise kohta.

- ACER oleks tervitanud rohkem tasakaalus ülevaadet pingelisest tegevusest ja saavutustest liikmesriikide elektriturgude integreerimisel.
- Euroopa energiasüsteem on maailmas kõige integreeritum. Sellel on Euroopa kodanikele ja ettevõtjatele olulised eelised. Tuginedes stsenaariumile, mille kohaselt 2021. aastal piiriülest kaubandust ei toimu, on ACERi hinnangul nende eeliste rahaline väärtus ligikaudu 34 miljardit eurot aastas¹, mis võimaldab piiriülest kaubandust liikmesriikide vahel ning parandades liikmesriikide kerksust ja varustuskindlust².
- Euroopa edu elektrisüsteemi integreerimisel on paljude tegutsejate³ tegevuse tulemus ning ACER oleks tervitanud selle keerukuse ja tegevuse tunnustamist.
- ACER oleks tervitanud aastatel 2015–2021 tehtud mitme suure saavutuse tunnustamist – need saavutused muudavad Euroopa elektrituru integreerimise projekti eelised käegakatsutavaks. Need on muu hulgas sellise ühtse jaotamisplatvormi loomine (2018. aastal), mis jaotab kättesaadavaid pikaajalisi ja lühiajalisi ülekandevõimsuse õigusi kõigil ELi sisepiiridel; Euroopa ühtne päevasisese turu mehhanism 15 riigis (2018); ning Euroopa tasakaalustamisplatvormide kasutuselevõtt viimase kahe aasta jooksul, mille arendamine aitab suurendada varustuskindlust ja võimaldab sellel turul osaleda uutel teguritel (nt tarbimiskaja ja taastuvad energiaallikad).

¹ Vt kontrollikoja aruande kommenteeritud kokkuvõte ja tähelepanekute punkt 38.

² Üksikasjalik teave: vt [ACERi lõplik hinnang ELi elektrienergia hulgimüügituru korralduse kohta](#), aprill 2022.

³ Need on muu hulgas Euroopa Komisjon, liikmesriigid, Euroopa Parlament, võrgukäitajad ja turuosalised, kauplejad, ACER ja riiklikud reguleerivad asutused.

ACER nõustub soovitustega, v.a tähtpäevaga 3. soovitusel. Amet leiab, et turujärelevalve soovitusel täielik rakendamine 2025. aasta tähtpäevaks on keerukas.

2. ACERi üldised tähelepanekud ELi elektriturude integreerimise kohta

ACER oleks tervitanud tunnustust pingelisele tegevusele ja saavutustele liikmesriikide elektriturude integreerimisel, mis on viimase kümnendi jooksul hoogustanud piiriülest kaubandust ning millel on Euroopa kodanikele ja ettevõtjatele olulised eelised. Selle massiivse tegevuse tegelik tulemus on, et Euroopa energiasüsteem on maailmas kõige integreeritum. Tuginedes stsenaariumile, mille kohaselt 2021. aastal piiriülest kaubandust ei toimu, on ACERi hinnangul nende eeliste rahaline väärtus ligikaudu 34 miljardit eurot aastas⁴, mis võimaldab piiriülest kaubandust liikmesriikide vahel ning parandades liikmesriikide kerksust ja varustuskindlust⁵.

Euroopa elektriturude integreerimine jätkub. ACER oleks tervitanud aastate 2015–2021 mitme olulise saavutuse tunnustamist. Need saavutused, mis on otsustavad vahe-eesmärgid elektrienergia siseturu valmimisel ja muudavad Euroopa elektrituru integreerimise projekti eelised käegakatsutavaks, on muu hulgas järgmised:

- pikaajaliste ülekandeõiguste eeskirjade järkjärguline ühtlustamine ja ühtse jaotamisplatvormi loomine (oktoober 2018), mis jaotab kättesaadavaid pikaajalisi ja lühiajalisi ülekandevõimsuse õigusi kõigil ELi sisepiiridel ning toimib ühtne päevasisese turu mehhanismi projekti varumeetmena;
- Euroopa ühtse päevasisese turu mehhanismi kasutuselevõtt (juuni 2018) 15 riigis, mis pärast kaht laienemislainet eeldatavasti on valmis neljanda ja viimase laine järel (st Kreeka ja Slovakkia integreerimine);
- Euroopa tasakaalustamisplatvormide kasutuselevõtt viimase kahe aasta jooksul, mille arendamine aitab suurendada varustuskindlust ja võimaldab sellel turul osaleda uutel teguritel (nt tarbimiskaja ja taastuvad energiaallikad), ning
- hiljuti (8. juunil 2022) käivitati tuumikpiirkonna energiavoo järgmise päeva kauplemistehingute põhine projekt, millega optimeeritakse olemasoleva piirkonnaülese võimsuse kasutamist ligikaudu pooles Euroopas (13 riiki).

Lisaks juhib ACER tähelepanu, et Euroopa elektrienergia siseturg:

- on oma suurte ambitsioonide ja paljude osalejate tõttu maailma kõige nõudlikum ja mitut riiki hõlmav energiaintegratsiooni projekt;
- on oma edu tõttu parendanud liikmesriikide toimetulekut praeguse energiaturu kriisiga (hindade volatiilsuse on vähenenud ja varustuskindlus suurenenud) ning eesseisvate probleemidega;
- on soodustanud taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamist Euroopas esialgu eeldatust kiiremini, turvalisemalt ja kulutõhusamalt;
- on äärmiselt oluline mitme sellise liikmesriigi varustuskindluse jaoks, kes sõltuvad suuresti piiriülesest võimsusest, mis tehakse kauplemiseks kättesaadavaks.

⁴ Vt kontrollikoja aruande kommenteeritud kokkuvõte ja tähelepanekute punkt 38.

⁵ Üksikasjalik teave: vt [ACERi lõplik hinnang ELi elektrienergia hulgimüügituru korralduse kohta](#), aprill 2022

Praeguses keerukas turuintegratsiooni protsessis seisneb ACERi väärtus peale riikide reguleerivate asutuste kokkutoomise ka kõigi asjaosaliste kaasamises ning seisukohtade esitamises lähi- ja pikemaajaliste probleemide kohta. Lisaks siduvate otsuste tegemisele ja soovitude andmisele elektrienergia siseturu toimimise edasiseks parendamiseks hõlmab see tegevus ka ACERi edukat algatust kehtestada kaasav ja tõhus järelevalvestrateegia, asutades neli Euroopa sidusrühmade komiteed, et aidata jälgida võrgueeskirjade rakendamise protsessi edenemist ning riiklike koordineerimiskeskuste raames kehtestatud protsesside ja korra kasutamist ja toimimist kohalikul, piirkondlikul ja üleeuroopalisel tasandil vastavalt nimetatud sidusrühmade komiteede [pädevusele](#).

3. Konkreetsed tähelepanekud

VIII tähelepanek (kommenteeritud kokkuvõte)

Kuigi ACER hindab kõiki ettepanekuid oma järelevalvemeetodi edasiseks parendamiseks tulevikus, usub ACER, et tema järelevalvemeetod on olnud tõhus teadlikkuse suurendamisel võrgueeskirjade ja raamsuuniste rakendamise (või selle puudumise) peamistest küsimustest.

Lisaks sellele:

- 1) Viimase seitsme aasta jooksul (st alates võrgueeskirjade ja suuniste vastuvõtmist) on kõik ACERi sisestruktuurid (rakkerühmad, töörühm, reguleerivate asutuste nõukogu) ja välisstruktuurid – Euroopa sidusrühmade komiteed, kolmepoolsed koordineerimisrühmad (EC-ACER-ENTSO-E), kõrgetasemeline rakendamise järelevalverühm (EC-ACER-ENTSO-E), Euroopa elektrisektorit reguleerivate asutuste foorum Florence – pühendunud ELi võrgueeskirjade ja suuniste rakendamise edenemise ja probleemide jälgimisele. Eelkõige rõhutab ACER Euroopa sidusrühmade komiteede rolli ja panust pideva surve säilitamisel võrgueeskirjade ja suuniste rakendamisel osalejatele ja selle eest vastutajatele, olgu need siis põhivõrguettevõtjad, määratud elektriturukorraldajad, riikide reguleerivad asutused ning mõnikord ACER ja Euroopa Komisjon.
- 2) ACER eristab kogu ELi hõlmavate siduvate võrgueeskirjade järelevalvet (kus on ACER teinud palju, et anda järjepidevalt, süstemaatiliselt ja põhjalikult aru nende rakendamise seisust) ja suuniste järelevalvet (mille tegevus on peamiselt seotud tingimuste ja meetodika õigeaegse vastuvõtmisega).

Tänu paljudele sise- ja välisstruktuuridele on Euroopa Komisjon, riikide reguleerivad asutused, liikmesriigid ja sidusrühmad olnud iga võrgueeskirja ja suunise rakendamise seisust hästi informeeritud.

73. tähelepanek

Sidusrühmad on aktiivselt osalenud võrgustiku eeskirjade ja suuniste rakendamise järelevalves, eelkõige nelja Euroopa sidusrühmade komitee kaudu, mis asutati kohe pärast suuniste vastuvõtmist (vt Euroopa sidusrühmade komiteede pädevus ning nende koosolekute päevakord, protokollid ja materjalid alates nende asutamisest, mis on avaldatud Euroopa sidusrühmade komiteede ametlikul veebilehel (www.entsoe.eu)).

ACER on võtnud järelmeetmeid seoses oma soovitud, mille ta esitas oma esimeses

suunises võimsuse jaotamise ja ülekoormuse juhtimise (CACM)⁶ ning võimsuse jaotamise forvardturu (FCA)⁷ kohta, ning esitas 2021. aastal soovitus CACM 2.0 suunise kohta. 2022. aasta oktoobris algatas ACER konsultatsiooniprotsessi, mille eeldatav tulemus on võimsuse jaotamise forvardturu suunise muutmine 2023. aasta märtsis.

ACER ei hõlmanud 2019. aastal avaldatud esimeses rakendamise järelevalvearuandes tasakaalustamissuuniseid, sest nende rakendamisel keskenduti tingimuste ja meetodikate õigeaegsele vastuvõtmisele, mis tavaliselt eelneb projektide rakendamisele.

84. tähelepanek

Kuigi ACER ei ole esitanud turujärelevalve aruannetes Euroopa Komisjonile ega Euroopa Parlamendile ametlikku arvamust, on ACER esitanud riikide reguleerivatele asutustele, põhivõrguettevõtjatele ja teistele sidusrühmadele soovitusi mitmes dokumendis, näiteks järgmistes:

- 1) üks soovitus ühise võimsusarvutuse meetodika ning koormuste ümberjaotamise ja vahetuskauba tegemise kulude jagamise meetodika kohta 2016. aastal;
- 2) üks soovitus tsoonideüleses kaubanduses kasutatava miinimummarginaali rakendamise kohta;
- 3) üks soovitus võimsuse jaotamise ja ülekoormuse juhtimise suunise läbivaatamise kohta.

130. tähelepanek

ACER on seisukohal, et tema järelevalvetegevuse tulemus on hästi võrreldav järelevalvega, mida teevad isikud, kelle tööks on tehingute vahendamine, ja ka finantsreguleerimisasutused. ACERi esialgsedel hinnangutel põhinevate jõustamisotsuste väike arv on seotud sellega, et ACER on absoluutarvudes esitanud vähe esildisi. Samas on ACERi esildiste suhteline arv viimase 5 aasta jooksul püsivalt kasvanud 2,4%-lt 8,8%-le kõigist ametile teatatud juhtumitest. See on peamiselt tingitud järelevalvetöötajate vähesusest, turujärelevalve ebatäielikust katvusest ja riikide reguleerivate asutuste uurimiste ettevalmistusajast.

4. ACERi vastused kontrollikoja soovitustele

ACER võtab teadmiseks, et 1., 2., 5. ja 7. soovitus on suunatud komisjonile.

3. soovitus. ACERi poolt teostatava hulgiturgude terviklikkuse järelevalve tõhustamine

ACER nõustub soovitustega, v.a rakendamise tähtpäevaga. Selle soovituse rakendamine 2025. aastaks ei ole realistlik.

Amet on alates 2016. aastast aasta programmdokumentides järjekindlalt väljendanud, et olemasolevate vahenditega ei saa ta nõuetekohaselt täita oma õiguslikke kohustusi, mis

⁶ [Komisjoni 24. juuli 2015. aasta määrus \(EL\) 2015/1222, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise ja ülekoormuse juhtimise suunised](#)

⁷ [Komisjoni 26. septembri 2016. aasta määrus \(EL\) 2016/1719, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise forvardturu eeskiri](#)

tulenevad energiaturu terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse⁸ artikli 7 lõikest 1. Seda on kinnitanud komisjoni siseauditi talitus ja kontrollikoda ise.

Arvestades Euroopa Komisjoni arvamust ACERi 2022.–2024. aasta programmdokumendi ning finantsselgituse kohta, on ACERile eraldatud täiendavaid rahalisi ja inimressursse. Samas võetakse uued töötajad järk-järgult kasutusele 2027. aastaks.

Seoses energiaturu terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 7 lõikega 1 keskendub ACER nüüd kõigepealt turujärelevalve ulatuse laiendamisele, arendades ja tõhustades hoiatusi järgmise viie aasta jooksul. Selle tegevuse jaoks ei olnud ACERil minevikus piisavalt rahalisi vahendeid ja seega on vaja olulist järelejõudmist. Teiseks võtab ACER tööle täiendavaid turujärelevalve eksperte, et tulla toime üha suurema arvu automaatsete hoiatusteadetega, mis vajavad ekspertide käsitsi hindamist, ja laiendada järelevalve ulatust. Kolmandaks takistavad ACERi turujärelevalvet arenevad ELi hulgiturud (nt ühtne päevasisese turu mehhanism, päevasisesed enampakkumised ja ELi tasakaalustamisturu platvorm) ning võimalik laienev energiaturu terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse jurisdiktsioon (nt energiaühenduse piirkond valmistab ette turgude liitmist). Neljandaks tegi Euroopa Komisjon ACERile hiljuti ülesandeks veeldatud maagaasi võrdlusaluse koostamise ning (sõltuvalt poliitilistest aruteludest) võib teha talle ülesandeks gaasituru korrigeerimise mehhanismi rakendamise. Need lisaülesanded võivad aeglustada selle soovitusel täitmist 2025. aastaks.

Eespool toodud silmas pidades püüab ACER täita energiaturu terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse artikli 7 lõikest 1 tulenevaid õiguslikke kohustusi, võttes 2027. aastaks järk-järgult kasutusele finantsselgituse kaudu kättesaadavaks tehtud vajalikud lisavahendid.

4. soovitus. Kiirendada energiaturu terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse kohaste tasude kasutamist, et kõrvaldada puudused ACERi turujärelevalves

ACER nõustub soovitusel.

6. soovitus. ACERi läbipaistvuse ja vastutuse parendamine

ACER nõustub soovitusel.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta [määrus \(EL\) nr 1227/2011](#) energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta